राष्ट्रीय शिक्षा नीति के अनुसार विकल्प आधारित क्रेडिट प्रणाली (CBCS) के अन्तर्गत
शास्त्री+आचार्य (पञ्चवर्षीय) पाठ्यक्रम के लिए निर्मित पाठ्यक्रम की रूप रेखा

कक्षा	सत्राधम्	पत्रकूटाङ्कः	पाठ्यक्रमस्य विवरणम्	क्रेडिट क्रमः	क्रेडिट संख्या	होरा
आचार्य-1	प्रथमम्	DSCC-16	**काव्यस्वरूपं शब्दवृत्तयश्च**		4	64+16
			1. मम्मटसम्मतं काव्यस्वरूपम् • मम्मटस्तस्य काव्यप्रकाराश्च • मङ्गलपद्ये ध्वनितं काव्यस्वरूपम् • काव्यस्य प्रयोजनम् • काव्यस्य कारणम् • काव्यस्य स्वरूपम् • काव्यस्य भेदाः	1		16+04
			2. शब्दवृत्तयः • शब्दार्थभेदाः • अर्थस्य व्यञ्जकत्वम् • अभिधा • संकेतग्रहः • लक्षणा • व्यञ्जना	1		16+04
			3. व्यञ्जनाविषयकः पूर्वपक्षः • अभिधायां व्यञ्जनाया अन्तर्भावः • लक्षणायां व्यञ्जनाया अन्तर्भावः • अखण्डवाक्यार्थवादः • अनुमाने व्यञ्जनाया अन्तर्भावः	1		16+04
			4.. व्यञ्जनाविषयक उत्तरपक्षः • अभिधायामन्तर्भावस्य निराकरणम् • वाच्य-व्यङ्ग्ययोर्भेदः • निमित्तनैमित्तिकविवेकः • मीमांसासूत्रविरोधः • लक्षणायामन्तर्भावस्य निराकरणम् • अखण्डवाक्यार्थवादमतालोचनम् • अनुमाने व्यञ्जनाया अन्तर्भावस्य निराकरणम् • व्यञ्जनाया अनिवार्यता • व्यञ्जनाविषयक उत्तरपक्षः • ध्वनिभेदो रसस्वरूपं च 1. ध्वनिभेदः 2. रसस्वरूपम् 3. रससूत्रस्य व्याख्यानम्	1		16+04

			उद्देश्यम्:- काव्यस्वरूपस्य शब्दशक्तीनां च परिज्ञापनम्। **परिणाम:-** अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनात् अनन्तरं छात्राः- 1. काव्यस्वरूपपरिज्ञानम् 2. काव्यस्य प्रयोजनज्ञानम् 3. काव्यभेदज्ञानम् 4. काव्ये वृत्तिज्ञानम् 5. व्यञ्जनाज्ञानं च प्राप्स्यन्ति। **पाठ्यग्रन्थः-** 1.काव्यप्रकाशः(निर्धारितांशाः), मम्मटः, भट्टवामनाचार्यः, (झलकीकरः), परिमल- पब्लिकेशनम्, दिल्ली, 2008 **सहायकग्रन्थः-** 1.काव्यात्ममीमांसा, डा.श्रीजयमन्तमिश्र, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी, 2005 2. संस्कृतकाव्यशास्त्र का इतिहास, पी.वी-काणे, डा.ईश्वरचन्द्रशास्त्री, मोतीलालबनारसीदास, दिल्ली, 2007 3. संस्कृतकाव्यशास्त्र का इतिहास, डा.सुशीलकुमार डे, श्रीमायाराम शर्मा, बिहार हिन्दी ग्रन्थ अकादमी, पटना, 1988 4.भारतीय काव्यशास्त्र के प्रतिनिधि सिद्धान्त, डा-राजवंश सहाय हीरा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी 1967. **परीक्षामूल्याङ्कनपद्धतिः-**1. वैकल्पिकप्रश्नोत्तराणि, 2. एकेन वाक्येन उत्तरलेखनम् 3. लघुत्तरीयप्रश्नाः, 4. दीर्घोत्तरप्रश्नाः। **आन्तरिकमूल्याङ्कनम्-** अधोलिखितेषु कानिचित् चत्वारि आश्रित्य मूल्याङ्कनं विधेयम्- 1.कार्यशालासु भागग्रहणम्, 2.प्रदत्तकार्यलेखनम्, 3.पाठ्यविषयाधारेण विडियोनिर्माणम्, 4.लघुनाटकाभिनयः, 5. शास्त्रसंजीवनीकार्यक्रमे भागग्रहणम्, 6.वाग्वर्धिनीसभायाम् अधीतिविषयप्रस्तुतिः।			

राष्ट्रीय शिक्षा नीति के अनुसार विकल्प आधारित क्रेडिट प्रणाली (CBCS) के अन्तर्गत
शास्त्री+आचार्य (पञ्चवर्षीय) पाठ्यक्रम के लिए निर्मित पाठ्यक्रम की रूप रेखा

कक्षा	सत्रार्धम्	पत्र-कूटाङ्कः	पाठ्यक्रमस्य विवरणम्	क्रेडिट क्रमः	क्रेडिट संख्या	होरा
आचार्य-1	प्रथमम्	DSCC-17	ध्वनिसिद्धान्तः		4	64+16
			1. ध्वनिप्रस्थानपरम्परा • ध्वन्यालोकस्य परिचयः • ध्वन्यालोकस्य वैशिष्ट्यम् • आनन्दवर्धनस्य शास्त्रवैदग्ध्यम् • ध्वनेः काव्यात्मत्वम्	1		16+04
			2. ध्वनिस्थापनम्- • ध्वनेः अभाववादः • भाक्तवादः अनिर्वचनीयवादः च • प्रतिभाविशेषः वस्तुतत्त्वम् • लक्षणामूलध्वनिः अभिधामूलध्वनिः च	1		16+04
			3. **ध्वनिप्रकाराः-** • अविवक्षितवाच्यध्वनिः • विवक्षितान्यपरवाच्यध्वनिः • अर्थान्तरसङ्क्रमितवाच्यध्वनिः • अत्यन्ततिरस्कृतवाच्यध्वनिः • ध्वनिप्रकाराणाम् उदाहरणानि	1		16+04
			4. रसप्रधानाः • रसप्रधाने काव्ये अलङ्कारस्य सन्निवेशप्रकारः • शब्दशक्तिमूलध्वनिः • अर्थशक्तिमूलध्वनिः • अभिधामूलध्वनिः • गुणीभूतव्यङ्ग्यत्वं • ध्वनिप्रकाराणाम् उदाहरणानि	1		16+04
			उद्देश्यम्- ध्वनिविरोधिमतस्य ध्वनिसिद्धान्तस्य च बोधनम्। **परिणामाः-** अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनात् अनन्तरं छात्राः- 1.ध्वनेः महाविषयत्वज्ञानम्, 2. ध्वनेः काव्यात्मत्वज्ञानम्, 3. ध्वनेः प्रकारतोदाहरणादिज्ञानम्, 4. रसादीनां महत्त्वविज्ञानं च प्राप्स्यन्ति। **पाठ्यग्रन्थः-** आनन्दवर्धनस्य ध्वन्यालोकः, 1, 2 उद्योतौ। **सहायकग्रन्थाः-** 1. काव्यात्ममीमांसा, डा.श्रीजयमन्तमिश्र, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी, 2005. 2. संस्कृतकाव्यशास्त्र का इतिहास, पी.वी-काणे, डा. ईश्वर चन्द्रशास्त्री, मोतीलाल बनारसी दास, दिल्ली, 2007.			

			3. संस्कृतकाव्यशास्त्र का इतिहास, डा-सुशीलकुमार डे, श्रीमायाराम शर्मा, बिहार हिन्दी ग्रन्थ अकादमी, पटना, 1988. 4. भारतीय काव्यशास्त्र के प्रतिनिधि सिद्धान्त, डा-राजवंश सहाय हीरा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी 1967. **परीक्षामूल्याङ्कनपद्धतिः**-1. वैकल्पिकप्रश्नोत्तराणि, 2. एकेन वाक्येन उत्तरलेखनम् 3. लघूत्तरीयप्रश्नाः, 4. दीर्घोत्तरप्रश्नाः। **आन्तरिकमूल्याङ्कनम्**- अधोलिखितेषु कानिचित् चत्वारि आश्रित्य मूल्याङ्कनं विधेयम्- 1.कार्यशालासु भागग्रहणम्, 2.प्रदत्तकार्यलेखनम्, 3.पाठ्यविषयाधारेण विडियोनिर्माणम्, 4.लघुनाटकाभिनयः, 5. शास्त्रसंजीवनीकार्यक्रमे भागग्रहणम्, 6.वाग्वर्धिनीसभायाम् अधीतिविषयप्रस्तुतिः।			

91

राष्ट्रीय शिक्षा नीति के अनुसार विकल्प आधारित क्रेडिट प्रणाली (CBCS) के अन्तर्गत शास्त्री+आचार्य (पञ्चवर्षीय) पाठ्यक्रम के लिए निर्मित पाठ्यक्रम की रूप रेखा

कक्षा	सत्रार्धम्	पत्रकूटाङ्कः	पाठ्यक्रमस्य विवरणम्	क्रेडिट क्रमः	क्रेडिट संख्या	होरा
आचार्य-प्रथमवर्षम्	प्रथमम्	DSCC 18	**पण्डितराजदिशा काव्यस्य लक्षणम्, भेदाः, कारणं, रसस्वरूपं च**		4	64+16
			१. काव्यलक्षणम् • पण्डितराजजगन्नाथस्य परिचयः • साहित्यशास्त्रे रसगङ्गाधरस्य स्थानम् • मङ्गलाचरणम् • काव्यलक्षणविचारः	1		16+04
			२. काव्यकारणम् • ममटोक्तकाव्यलक्षणखण्डनम् • विश्वनाथोक्तकाव्यलक्षणखण्डनम् • प्रतिभा • व्युत्पत्त्यभ्यासौ	1		16+04
			३. काव्यभेदाः • उत्तमोत्तमकाव्यम् • उत्तमकाव्यम् • मध्यमकाव्यम् • अधमकाव्यम्	1		16+04
			४. रसस्वरूपम् • जगन्नाथमतेन रससूत्रव्याख्या • अभिनवगुप्तसम्मतस्य रसस्वरूपस्य जगन्नाथदृष्ट्या व्याख्यानम् • भट्टनायकसम्मतस्य रसस्वरूपस्य जगन्नाथदृष्ट्या व्याख्यानम् • नव्यमतं अन्येषां मतानुसारं रसव्याख्यानं च **उद्देश्यम्-** जगन्नाथसम्मतानां काव्यलक्षणभेदानां रसरूपविषयाणाम् एकादशमतानां च बोधनम्। **परिणामः-** अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनात् अनन्तरं छात्राः- 1.जगनाथोक्तकाव्यलक्षणकारणपरिज्ञानम् 2.परकीयादिसम्मतस्य रसस्वरूपस्य परिज्ञानम् 3.रससूत्रव्याख्याने अभिनवगुप्तीयस्य व्याख्यानस्य परिज्ञानम् 4.भट्टनायकमते रसस्वरूपस्य परिज्ञानम् 5.नव्यमतद्वयस्य परिचयावाप्तिः च प्राप्स्यन्ति। **पाठ्यग्रन्थः-** रसगंगाधरः, पं.जगन्नाथः, बदरीनाथझा-, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी, 2016 **सहायकग्रन्थाः -** 1.संस्कृतकाव्यशास्त्र का इतिहास, डासुशीलकुमार डे-, श्रीमायाराम शर्मा, बिहार हिन्दी ग्रन्थ अकादमी, पटना, 1988	1		16+04

			2. भारतीय काव्यशास्त्र के प्रतिनिधि सिद्धान्त, डाराजवंश सहाय - हीरा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी 1967 3.संस्कृतवाङ्मय का बृहद् इतिहास (काव्यशास्त्रखण्ड), बलदेवउपाध्याय, उत्तरप्रदेशसंस्कृतसंस्थान, लखनऊ। **परीक्षामूल्याङ्कनपद्धतिः**-1. वैकल्पिकप्रश्नोत्तराणि, 2. एकेन वाक्येन उत्तरलेखनम् 3. लघूत्तरीयप्रश्नाः, 4. दीर्घोत्तरप्रश्नाः। **आन्तरिकमूल्याङ्कनम्**- अधोलिखितेषु कानिचित् चत्वारि आश्रित्य मूल्याङ्कनं विधेयम्- 1.कार्यशालासु भागग्रहणम्, 2.प्रदत्तकार्यलेखनम्, 3.पाठ्यविषयाधारेण विडियोनिर्माणम्, 4.लघुनाटकाभिनयः, 5. शास्त्रसंजीवनीकार्यक्रमे भागग्रहणम्, 6.वाग्वर्धिनीसभायाम् अधीतिविषयप्रस्तुतिः।			

राष्ट्रीय शिक्षा नीति के अनुसार विकल्प आधारित क्रेडिट प्रणाली (CBCS) के अन्तर्गत शास्त्री+आचार्य (पञ्चवर्षीय) पाठ्यक्रम के लिए निर्मित पाठ्यक्रम की रूप रेखा

कक्षा	सत्रार्धम्	पत्रकूटाङ्कः	पाठ्यक्रमस्य विवरणम्	क्रेडिटक्रमः	क्रेडिटसंख्या	होरा
आचार्य-1	प्रथमम्	**DSCC-19**	**वक्रोक्तिसिद्धान्तः**		4	64+16
			1. कुन्तकसम्मतं काव्यस्य प्रयोजनं लक्षणं च • कुन्तकस्य परिचयः • वक्रोक्तिजीवितस्य सामान्यपरिचयः • काव्यप्रयोजनम् • काव्यलक्षणम् • शब्दार्थस्वरूपम् • वक्रोक्तिस्वभावोक्तिसमीक्षणम् • साहित्यस्वरूपम्	1		16 + 4
			2. वर्णविन्यासाद्याः चत्वारो वक्रोक्तिप्रकाराः • वर्णविन्यासवक्रता • पदपूर्वार्द्धवक्रता • प्रत्ययाश्रयवक्रता • वाक्यवक्रता	1		16 + 4
			3. प्रकरण-प्रबन्धवक्रता, बन्धः, सुकुमारमार्गश्च • प्रकरणवक्रता • प्रबन्धवक्रता • बन्धस्वरूपम् • बन्धस्याह्लादकारित्वम् • सुकुमारमार्गस्वरूपम् • सुकुमारमार्गस्य गुणाः	1		16 + 4
			4. विचित्रमाध्यममार्गः, मार्गसामान्यगुणश्च • विचित्रमार्गस्वरूपम् • विचित्रमार्गस्य गुणाः • मध्यममार्गस्वरूपम् • मार्गसामान्यगुणौ • औचित्यगुणः • सौभाग्यगुणः	1		16 + 4
			उद्देश्यम्- वक्रोक्तिसिद्धान्तस्य ज्ञापनम्। **परिणामाः-** अस्य पाठ्यक्रमस्य अध्ययनात् अनन्तरं छात्राः- 1. वक्रोक्तिप्रकारान् ज्ञास्यन्ति। 2. वक्रोक्तेः प्रयोगान् स्वयं कर्तुं प्रभविष्यन्ति। 3. वक्रोक्तिविवेचनं ज्ञात्वा लक्ष्यग्रन्थान् च विवेचयिष्यन्ति। **पाठ्यग्रन्थः-** वक्रोक्तिजीवितम्(प्रथम उन्मेषः) **सहायकग्रन्थाः-**1.संस्कृतकाव्यशास्त्र का इतिहास, डा-			

			सुशीलकुमार डे, श्रीमायाराम शर्मा, बिहार हिन्दी ग्रन्थ अकादमी, पटना, 1988 2. भारतीय काव्यशास्त्र के प्रतिनिधि सिद्धान्त, डा-राजवंश सहाय हीरा, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी 1967 3.संस्कृतवाङ्मय का बृहद् इतिहास (काव्यशास्त्रखण्ड), बलदेवउपाध्याय, उत्तरप्रदेशसंस्कृतसंस्थान, लखनऊ। **परीक्षामूल्याङ्कनपद्धतिः**-1. वैकल्पिकप्रश्नोत्तराणि, 2. एकेन वाक्येन उत्तरलेखनम् 3. लघूत्तरीयप्रश्नाः, 4. दीर्घोत्तरप्रश्नाः। **आन्तरिकमूल्याङ्कनम्**- अधोलिखितेषु कानिचित् चत्वारि आश्रित्य मूल्याङ्कनं विधेयम्- 1.कार्यशालासु भागग्रहणम्, 2.प्रदत्तकार्यलेखनम्, 3.पाठ्यविषयाधारेण विडियोनिर्माणम्, 4.लघुनाटकाभिनयः, 5. शास्त्रसंजीवनीकार्यक्रमे भागग्रहणम्, 6.वाग्वर्धिनीसभायाम् अधीतिविषयप्रस्तुतिः।			